

Innhold

Kort om nettverk for ungt innenforskap	2
Kort om organisasjonene i nettverket	3
Likestillings- og diskrimineringsombudet	3
Mental Helse Ungdom	3
Unge Funksjonshemmede	3
Antirasistisk senter - Agenda X	3
Skeiv Ungdom	4
Kirkens Bymisjon	4
STL – Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn	4
Press – Redd Barna Ungdom	4
NFU	4
Røde Kors Ungdom	4
Politiske tiltak	5
Arbeidsliv	5
Utdanning	7
Fritid	9
Kommentarer fra organisasjonene	10
Likestillings- og diskrimineringsombudet	10
Antirasistisk senter - Agenda X	11
STL – Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn	12
Norsk Forbund for Utviklingshemmede - NFU	14
Unge Funksjonshemmede	15
Kirkens Bymisjon	17
Mental Helse Ungdom	18
Press – Redd Barna Ungdom	20
Røde Kors Ungdom	21
Skeiv Ungdom	22

Kort om nettverk for ungt innenforskap

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) arrangerte i 2024 årskonferansen «*Veien til ungt innenforskap*» som tok for seg temaet ungt utenforskap og hva som kan være løsninger på denne tematikken. Dette temaet ble valgt fordi det er LDO sin erfaring at mange unge møter barrierer og utfordringer i samfunnet som kan være diskriminerende og som skaper et utenforskap.

Årskonferansen var et vellykket arrangement og LDO ønsket å jobbe videre med ungt utenforskap, som berører så mange unges liv. En viktig forutsetning for det videre arbeidet var at dette er et felt som krever at man jobber sammen med unge stemmer for å finne frem til de beste løsningene. Derfor tok ombudet initiativ til å opprette «Nettverk for ungt innenforskap». Navnet «Nettverk for ungt innenforskap» ble valgt fordi nettverket ville fokusere på hva det er konkret som kan føre til et *innenforskap* og forhindre utenforskap.

«Nettverk for ungt innenforskap» består av 9 ungdomsorganisasjoner og LDO som alle har en unik kompetanse om temaet ungt utenforskap og som representerer tusenvis av unge stemmer. Nettverket består av:

- Mental Helse Ungdom
- Skeiv Ungdom
- Unge Funksjonshemmede
- Antirasistisk Senter - Agenda X
- Kirkens Bymisjon
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL)
- Press - Redd Barna Ungdom
- Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
- Røde Kors Ungdom
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)

Nettverket har jobbet sammen i et år for å utvikle politiske tiltak på områdene arbeid, utdanning og fritid. Det har blitt gjennomført møter annenhver måned med fokus på disse tre temaene, der nettverket har jobbet metodisk med organisasjonenes perspektiver på utfordringsbildet og konkrete løsninger på disse. Nettverkets medlemmer har blitt godt kjent og trygge på hverandre og det har gitt gode resultater.

Målet med arbeidet har vært å komme frem til felles politiske tiltak og overgi disse til politiske ledelse på vårt frokostseminar 4. mars 2026. I denne rapporten presenterer vi våre 16 tiltak på arbeidsliv, 13 tiltak på utdanning og 8 tiltak på fritid.

LDO har koordinert nettverket. LDO har ikke utviklet standpunkter på alle områdene som nettverket tar for seg, og noen tiltak faller utenfor LDOs mandat. LDO stiller seg likevel bak intensjonen til tiltakene nettverket foreslår.

Nettverket er stolte av arbeidet som har blitt gjort og at vi har kommet frem til så mange felles tiltak. Det er nettverkets erfaring at det gir større gjennomslagskraft å jobbe sammen om løsninger på ungt utenforskap og at dette også har bidratt til et bredere interseksjonelt perspektiv for alle involverte organisasjoner.

Signert av Martine Guntveit, seniorrådgiver i Likestillings- og diskrimineringsombudet og koordinator for «Nettverk for ungt innenforskap».

Kort om organisasjonene i nettverket

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Ombudet gir gratis juridisk veiledning til alle som ønsker det, både enkeltpersoner, offentlige organer, interesseorganisasjoner og arbeidsgivere. Ombudets veiledningstjeneste får over 2500 henvendelser i året. Vi kan veilede om diskrimineringsregelverket, gi en veiledende vurdering av saken din, gi innspill til hva du kan gjøre videre og forklare hvordan du kan klage til Diskrimineringsnemnda.

Mental Helse Ungdom

Mental Helse Ungdom er en medlemsbasert interesseorganisasjon for barn og unge opp til 36 år. Vi jobber for økt åpenhet om psykisk helse, forebygging av psykiske plager og et bedre psykisk helsetilbud. Organisasjonen skaper møteplasser, tilbyr likepersonsarbeid og setter unges psykiske helse på den politiske dagsordenen.

Unge Funksjonshemmede

Unge funksjonshemmede (UngFunk) er en interessepolitisk paraplyorganisasjon for 38 organisasjoner som til sammen representerer over 25 000 barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Vi arbeider for likestilling og deltakelse, og mot diskriminering gjennom politisk påvirkning, kunnskapsarbeid og støtte til medlemsorganisasjonene våre. Vårt formål er å sikre deltakelse og likestilling i samfunnet for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Antirasistisk senter - Agenda X

Antirasistisk Senter er en uavhengig organisasjon som arbeider for å bekjempe rasisme og diskriminering gjennom kunnskapsutvikling, påvirkningsarbeid og brukertjenester. Vi kombinerer rettighetsperspektiv og praktiske tiltak for å styrke deltakelse i skole, arbeidsliv og sivilsamfunn. Gjennom tjenester som JobbX, AgendaX og X-Change bidrar vi til økt inkludering, demokratisk deltakelse og like muligheter.

Skeiv Ungdom

Skeiv Ungdom er Norges største skeive ungdomsorganisasjon med medlemmer fra 13 - 30 år. Organisasjonen jobber aktivt for en mer mangfoldig og inkluderende verden der alle kan være den de er uavhengig av kjønn, etnisitet eller seksualitet. Samtidig jobber organisasjonen for å skape rusfrie rom som ikke stigmatiserer, og fokuserer heller på skadereduksjon og forebyggende tiltak.

Kirkens Bymisjon

Kirkens Bymisjon er en åpen og inkluderende ideell organisasjon som jobber for at alle mennesker skal oppleve respekt, rettferdighet og omsorg. Vi avdekker urett, lindrer nød og påvirker årsakene til at nød og urett oppstår. Vi ønsker et samfunn som kjennetegnes av respekt for enkeltmennesket – uavhengig av alder, bakgrunn og livssituasjon.

STL – Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

STL, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, har i 30 år samlet bredden av norske tros- og livssynssamfunn til dialog. Til sammen representerer de 3 av 4 nordmenn. I STL møtes kristne, muslimer, jøder, hinduer, sikher, buddhister, humanister, bahaier og holister for å snakke sammen med lave skuldre og innestemme – selv når de er uenige. Vårt mål er et livssynsåpent samfunn, hvor alle trygt kan leve ut sin tro eller sitt livssyn som frie og likestilte mennesker.

Press - Redd Barna Ungdom

Press er ungdomsorganisasjonen til Redd Barna, og den eneste ungdomsorganisasjonen i Norge som jobber eksklusivt med barns rettigheter og barnekonvensjonen. Press jobber politisk for å fremme barns rettigheter, spesielt barns rett til medvirkning i saker som angår dem. Press er spesielt kjent for den politiske kampanjen Gullbarbie, som stiller medieaktører til ansvar for deres målretta markedsføring rettet mot barn og ungdom.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU jobber for å ivareta interessene til mennesker med utviklingshemming og deres familier, og for at deres stemmer blir hørt i samfunnet.

Røde Kors Ungdom

Røde Kors Ungdom driver aktivitet for ungdom i alderen 13-30 år og er rådgivende organ for ungdomsspørsmål i Norges Røde Kors. Røde Kors Ungdom arbeider i aktivitet direkte med andre unge, driver holdningsskapende arbeid og politisk påvirkning. Vi er for, av og med ungdom og arbeider med humanitære utfordringer gjennom engasjement, demokrati og kunnskap.

Politiske tiltak

Arbeidsliv

Både Perspektivmeldingen (Meld. St. 31 (2023–2024))¹ og Stortingsmeldingen En forsterket arbeidslinje (Meld. St. 33 (2023–2024))², peker på et stort behov for arbeidskraft i tiden fremover. Samtidig vet vi at mange unge står ufrivillig utenfor arbeidslivet.

Det er flere barrierer som hindrer unge en vei inn i arbeidslivet eller til å beholde arbeid. Mange opplever diskriminering i jobbsøkerprosessen eller i arbeidslivet. Mange unge med minoritetsbakgrunn opplever å ikke bli kalt inn til intervju på grunn av navn, bakgrunn eller religion. Forskning viser at personer med et utenlandskklingende navn har 25 % lavere sannsynlighet for å bli kalt inn til jobbintervju³. Samme type funn ser man når det gjelder arbeidssøkere som oppgir i søknaden at de har religiøs tilknytning eller bruker rullestol^{4 5}. Dette tyder på at man må gjøre noe med de underliggende strukturene og holdningene i arbeidslivet.

Undersøkelser viser at det å få tilknytning til arbeidslivet tidlig, kan være forebyggende både for å havne i utenforskap og i kriminalitet⁶. Arbeid er viktig for den enkelte og for samfunnet som sin helhet.

Tiltak

- Myndighetene må sette ned et utvalg som kan se på strukturell diskriminering i arbeidslivet som berører alle diskrimineringsgrunnlag og belyse hvilke barrierer som hindrer et likestilt arbeidsliv. Arbeidet må også inkludere forslag til tiltak for å bygge ned fordommer, stigma og diskriminering. Dette kan gjøres gjennom en NOU og/eller en handlingsplan.
- Offentlig sektor må gå foran i arbeidet med et inkluderende arbeidsliv. Dette bør de gjøre gjennom å stille tydeligere krav til hvordan offentlige virksomheter gjennomfører rekrutteringsprosesser og lage en strategi for å rekruttere flere personer som står utenfor arbeidslivet i dag, både på kommunalt og statlig nivå.
- Alle arbeidsgivere må jobbe bedre med rekrutteringsprosessen. Det må eksistere dokumenterbare og etterprøvbare vurderingskriterier og testene må være utformet slik at de er tilgjengelige for alle uavhengig av

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-31-20232024/id3049290/>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-33-20232024/id3052167/>

³ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/diskriminerings_omfang_og_aarsaker.pdf

⁴ <https://www.scup.com/doi/10.18261/tfs.65.4.1>

⁵ <https://academic.oup.com/esr/article/37/5/818/6190466?login=false>

⁶ <https://www.forskersonen.no/barn-og-ungdom-kriminalitet-meninger/ungdom-velger-jobb-fremfor-kriminalitet-nar-de-far-sjansen/2536298>

funksjonsnedsettelse. Myndighetene bør bistå med informasjon og veiledningsmaterieil for hvordan dette kan gjøres.

- Myndighetene bør vurdere å endre lovgivningen, slik at arbeidsgivere i enda større grad blir forpliktet til å se på tiltak for mangfoldig rekruttering opp mot aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP).
- Brudd på aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP) må kunne sanksjoneres, slik at likestillingsarbeidet tas mer på alvor. En slik sanksjonsmulighet kan ligge hos Diskrimineringsnemnda.
- De som trenger det, må ha muligheter for tilrettelegging i arbeidslivet. NAV bør få mer kunnskap om arbeidstakeres og jobbsøkeres rettigheter til tilrettelegging etter likestillings- og diskrimineringsloven.
- Alle skal få realisert sin arbeidsevne. Myndighetene bør utrede hva slags barrierer som kan eksistere for å komme tilbake i arbeid når det er innvilget en uføretrygd og gjøre overgangen fra uføretrygd til delvis/fullt arbeid enklere. Det bør også gis mulighet for oppfølging for alle som ønsker å komme tilbake i arbeid, men som har uføretrygd.
- Mennesker med utviklingshemming må få rett på å få en arbeidsevnevurdering av NAV.
- Det bør iverksettes en utredning eller evaluering av om individuelle behov og ønsker kommer godt nok frem i dagens arbeidsevnevurderinger og om det er behov for tydeligere retningslinjer for saksbehandlere.
- Det må etableres et forpliktende samarbeid i overgangen mellom videregående skole/høyere utdanning og arbeidslivet mellom fylkeskommunen, NAV og kommunen, for å forhindre at unge faller utenfor arbeidslivet.
- Ordningen med funksjonsassistanse må styrkes og utvides til å gjelde flere grupper enn i dag.
- Det bør opprettes minst 1000 nye VTA-plasser årlig.
- Personer som har behov for skyss eller transport for å komme seg til arbeid på grunn av funksjonsnedsettelse, må ha rett på dette. Dette gjelder både arbeids- og utdanningsreiser og transporttjenester for personer som jobber på en VTA-arbeidsplass.
- Arbeidsgivere må få økt kompetanse på mangfoldsledelse, med mulighet for bias-trening for HR-ansatte og ledere.

- Det bør utredes muligheter for tilskuddsordninger til arbeidsplasser som implementerer strukturer for psykososial trygghet (f.eks. mentorordninger, mangfoldsgupper, trygghetssoner, støtteordninger).
- Det bør utarbeides en veileder til offentlige virksomheter om retningslinjer for tros- og livssynshensyn og hvordan man kan tilrettelegge for en inkluderende praksis på arbeidsplassen.

Utdanning

Det er bred enighet om at skole er en av de viktigste arenaene for å forebygge ungt utenforskap. Samtidig er det et stort press på skolesektoren om hva som skal inn i pensum og hvordan undervisning skal skje. På toppen av det hele kommer en presset kommuneøkonomi, som fører til kutt i spesialpedagoger og alternative opplæringsarenaer.

Nettverk for ungt innenforskap mener at dårlig kommuneøkonomi ikke kan forsvare at unge ikke får et tilrettelagt og likeverdig opplæringstilbud. Å gi alle elever mulighet for fullverdig opplæring, enten de har behov for tilrettelegging eller ikke, er lønnsomt for hele samfunnet. Det må derfor sikres midler til forebygging og tilrettelegging.

Vi vet at forebygging virker og at forebygging er det som koster minst. Likevel er det gjerne det første som ryker i en presset kommuneøkonomi. Arbeid mot hets og trakassering i skolen og krav til universell utforming kan framstå som rene utgiftsposter på kort sikt, men kan gi betydelig gevinst på lang sikt. Gevinstene ved å forebygge lar seg ikke alltid tallfeste, men vi vet at langvarig utenforskap koster samfunnet minst 73 milliarder i året⁷. Da er det mye rimeligere å sørge for at alle opplever trygghet og tilhørighet i skolen, noe som også kan motvirke rekruttering til kriminelle miljøer.

Det offentlige skoletilbudet i Norge, styrkes også av frivillig sektor, som blant annet gir tilbud til elever som har falt ut av skolen. Disse tilbudene kan være livsviktige for å sikre tilhørighet til samfunnet og nettverket mener at disse må sikres økonomisk støtte for å eksistere.

Tiltak

- Tilrettelegging skal som utgangspunkt skje i ordinær undervisning og i klasserommet. Skolene må sikres mulighet for å kunne motta ekstra midler til å dekke utgifter til individuelt tilrettelagt opplæring, for å sikre at alle elever et likeverdig skoletilbud.

⁷<https://www.regjeringen.no/contentassets/015adcd9442b462e998821e3ee1b2973/samfunnsokonomisk-vurdering-av-marginalisering-og-utenforskap-oslo-economics.pdf>

- Skolene og klasserommene må organiseres på en måte som er tilrettelagt for alle elever. Elever som har behov for undervisning utenfor klasserommet, må også kunne få det, men ingen skal segregeres mot sin vilje.
- Det må lovfestes en rett til å klage til Statsforvalteren på manglende oppfølging av individuelle oppfølgingsplaner (IOP). Statsforvalteren må gis mulighet til å illegge skoleeiere sanksjoner ved alvorlige eller gjentatte brudd på retten til individuelt tilrettelagt opplæring.
- De som gir individuelt tilrettelagt opplæring på skolen, må ha fagkompetanse og relasjonskompetanse. All opplæring skal skje av kvalifiserte undervisere og/eller kvalifiserte assistenter.
- Alle skoler og undervisningslokaler må være universelt utformet og det må settes av penger i et fond, der alle skoler kan søke om støtte til universell utforming.
- Alle kommuner og skoleeiere må ha en plan for hvordan ufrivillig skolefravær håndteres og mulighet for å sette inn nærværsteam eller lag rundt eleven tidlig, for å gjøre det trygt å være på skolen.
- Alle elever skal være sikret mer inkluderende og oppdatert pensum for en helhetlig undervisning. Teamene bør inkludere psykisk helse, rasisme og etnisitet, livssynsmangfold, kjønnsidentitet, seksuell helse, kulturelt mangfold og interseksjonalitet, alderstilpasset seksualitetsundervisning og funksjonsvariasjoner. Dette skal bidra i kampen mot mobbing, hets og seksuell trakassering.
- Lærere og undervisningspersonell må få bedre opplæring for å gi undervisning i disse temaene og dette bør inngå som en del av pensum i lærerutdanningen.
- Det må sørges for økt voksentetthet og bemanning i skolen. Alle skoler må være sikret muligheten for at elever kan få time hos psykolog eller helsesykepleier. Tilbudene bør også være tilgjengelige i tidsrom som ikke er i undervisningstiden.
- Alle elever skal ha gratis og tilgjengelige tilbud fra skolehelsetjenesten og helsestasjoner. Fravær knyttet til helsetjenester skal ikke medføre fravær.
- Det bør utredes om rollen til mangfoldsrådgivere kan utvides til å omfatte alle diskrimineringsgrunnlag, utvides til flere skoler og at alle elever kan få bistand fra slike rådgivere, for å motvirke utenforskap, diskriminering og vold.
- Det må etableres en nasjonal ordning for lærekandidatordningen, slik at alle elever i hele landet får mulighet til å få tilrettelagt fagopplæring i bedrift.
- Frivillig og ideell sektor må sikres bedre og forutsigbar finansiering for å kunne supplere skolesektoren, for eksempel med alternative opplæringsarenaer. Det

må være mulig å søke om midler for tre år av gangen og søke om driftsmidler i tillegg til prosjektmidler.

Fritid

Mange unge og særlig unge med minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse eller skeive kan oppleve utenforskap i tradisjonelle idretts- og fritidsaktiviteter. Forskning viser at fritidsklubber er lavterskeltilbud som motvirker utenforskap blant barn og unge⁸. Fritidsklubber har vært del av et kommunalt tjenestetilbud i cirka 70 år, men det eksisterer ingen overordnet, nasjonal politikk for dette tilbudet.

Ifølge Ungdata er fritidsklubber den vanligste fritidsaktiviteten etter idretten. Hver tredje ungdom benytter fritidsklubben der hvor de finnes, og det er god representasjon av barn og ungdom med ulik sosioøkonomisk bakgrunn⁹. I en kartlegging fra Ungdom og Fritid i 2022 oppga 75% av fritidsklubbene at de ble foreslått nedlagt eller kuttet, hvor kommuneøkonomi ble oppgitt som årsak i ca. 80% av tilfellene¹⁰.

Tiltak

- Alle kommuner skal ha plikt til å tilby fritidsklubber for unge. Det må øremerkes midler til drift av fritidsklubber.
- Plikten til å tilby fritidsklubber for unge må gjelde alle bydeler i Oslo kommune.
- Fritidsklubber skal baseres på de unges ønsker, og unge skal ha reell innflytelse på hvordan aktivitetene uformes.
- Det må settes av midler til enkel tilrettelegging av fritidsaktiviteter, slik at unge med funksjonsnedsettelse ikke opplever barrierer for å delta.
- Det må bli en lovbestemt plikt for kommunene å tilby dagaktivitetstilbud (utenfor egen bolig) for de som ikke har mulighet til å arbeide.
- Kommunen bør ha ansvar for å formidle informasjon til befolkningen om aktuelle fritidstilbud i kommunen og bør utarbeide en helhetlig fritidspolitikk som reflekterer en bred fritidsforståelse.
- Unge som har behov for bistand for å reise på ferie må få dette. Ferietilbud må være mulig å tilrettelegge for alle.

⁸ https://utdanningsforskning.no/artikler/2020/hva-kjennetegner-ungdom-som-gar-pa-norske-fritidsklubber-og-ungdomshus/?utm_source=chatgpt.com

⁹ NOU 2024:8 s. 160:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6571a61b163e49f593eee6ab7a338ff6/no/pdfs/nou202420240008000dddpdfs.pdf>

¹⁰ Samme referanse som over.

Kommentarer fra organisasjonene

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Å bekjempe ungt utenforskap har en klar sammenheng med Ombudets arbeid mot diskriminering. Ifølge NAV står 111 000 unge mellom 20-29 år utenfor arbeid eller utdanning¹¹. I tillegg er andelen unge som får uføretrygd mer enn doblet siden 2010¹². For å løse denne samfunnsutfordringen kreves det samarbeid på tvers av sektorer, slik at alle inkluderes i fellesskapet.

Det er mange grunner til utenforskap. Litt forenklet kan vi skille mellom ting som handler om de personene som står utenfor, for eksempel manglende kvalifikasjoner eller helseutfordringer, og trekk som handler om arbeidsgiversiden, for eksempel holdninger, diskriminering, manglende kunnskap eller usikkerhet knyttet til ansettelser. Ombudets arbeid fokuserer særlig på det siste.

Ombudet mener det er behov for en satsing mot stereotypier og strukturell diskriminering i samfunnet. Diskriminerende holdninger og praksiser må opphøre, også i arbeidslivet. For eksempel har kvalifiserte søkere som oppgir at de benytter rullestol 50 prosent mindre sjanse for å bli innkalt til intervju¹³. Studier viser også at spesielt blinde, uavhengig av kvalifikasjoner har svært liten sjanse for å bli innkalt til intervju¹⁴. Også arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land har lavere sannsynlighet for å bli innkalt til intervju sammenliknet med identiske søkere fra majoritetsbefolkningen¹⁵. Diskriminering kan også finne sted i utvelgelsen av kandidater, i selve jobbintervjuet og i den endelige innstillingen av aktuelle søkere.

Ombudet har det siste året hatt særlig fokus på å få flere personer med funksjonsnedsettelse i arbeid. Mange kan og vil jobbe, men hindres inn i arbeidslivet. Kun 38 prosent av personer med funksjonsnedsettelse var sysselsatt i 2021. Tall fra SSB fra 2020 viser at rundt 105 000 personer med en form for funksjonsnedsettelse står utenfor arbeidslivet, men oppgir at de ønsker arbeid.

Personer som har en funksjonsnedsettelse, er en stor og svært sammensatt gruppe. Årsakene til utenforskapet funksjonshemmede opplever er varierte og mange. Funksjonshemmede møter ofte på bevisst eller ubevisst diskriminering. Mange har full arbeidsevne, men opplever likevel at deres kompetanse og kapasitet undervurderes.

¹¹ Nav, 2024: [1 av 5 står utenfor arbeidslivet](#).

¹² Riksrevisjonen, 2024: Arbeidsretta bistand frå styresmaktene til unge utanfor arbeidslivet.

¹³ Bjørnshagen, V. og Ugreninov, E. (2021). [Disability Disadvantage: Experimental Evidence of Hiring Discrimination against Wheelchair Users](#). European Sociological Review ([academic.oup.com](#))

¹⁴ Tronstad, K.R. (2010). [Mangfold og likestilling i arbeidslivet Holdninger og erfaringer blant arbeidsgivere og tillitsvalgte](#). Fafo-rapport 2010:39.

¹⁵ <https://academic.oup.com/esr/article/37/5/818/6190466?login=false>

Tiltak for å fremme innenforskap

Ombudet gratis juridisk veiledning til alle som ønsker det, være både enkeltpersoner, offentlige organer, interesseorganisasjoner og arbeidsgivere. Ombudets veiledningstjeneste får over 2500 henvendelser i året. Vi kan veilede om diskrimineringsregelverket, gi en veiledende vurdering av saken din, gi innspill til hva du kan gjøre videre og forklare hvordan du kan klage til Diskrimineringsnemnda. Ombudet koordinerer «Nettverk for ungt innenforskap» som ble startet i 2025, der 10 organisasjoner jobber sammen med løsninger på denne tematikken.

Signert av likestillings- og diskrimineringsombud, Bjørn Erik Thon.

Antirasistisk senter - Agenda X

Arbeidslivet er en av de viktigste arenaene for deltakelse, økonomisk selvstendighet og tilhørighet. Likevel dokumenterer både forskning og erfaringer fra våre brukertjenester at rasisme og diskriminering fortsatt utgjør et betydelig hinder. For ungdom og unge arbeidstakere er dette særlig alvorlig. Overgangen fra utdanning til arbeid er avgjørende for videre karriere og tilknytning til arbeidslivet. Når diskriminering preger denne fasen, kan konsekvensene bli langvarige.

Gjennom vårt karriere- og kompetansesenter har vi i over 20 år arbeidet med arbeidssøkere som møter slike barrierer. Mange av dem er unge i starten av sitt yrkesliv. Våre erfaringer samsvarer med forskningen: Søkere med minoritetsbakgrunn har lavere sannsynlighet for å bli kalt inn til intervju, selv med like kvalifikasjoner. Når unge kandidater ikke får mulighet til å vise sin kompetanse, mister de ikke bare en jobb, de mister fotfestet i arbeidslivet. Mange opplever også diskriminering etter ansettelse, i form av begrensede karrieremuligheter, svakere faglig anerkjennelse og ekskludering fra uformelle nettverk.

Dette viser at utfordringen ikke bare handler om tilgang til jobb, men om likeverdige muligheter gjennom hele arbeidsforholdet. Rettferdig og likebehandling tidlig i yrkeslivet er avgjørende for å sikre tillit, motivasjon og langsiktig deltakelse i arbeidsmarkedet.

Antirasistisk Senter mener en treffsikker problembeskrivelse må erkjenne at diskriminering både kan være direkte og strukturell. Det er ikke tilstrekkelig å fokusere på enkeltstående hendelser. Vi må også adressere systemiske barrierer i rekrutteringspraksiser, krav om «norsk erfaring», nettverksbaserte ansettelser og manglende mangfoldskompetanse i ledelse. Dette er praksiser som særlig rammer unge som ennå ikke har rukket å bygge nettverk eller dokumentere lang arbeidserfaring.

For å motvirke dette trengs styrket håndheving av diskrimineringsloververket, systematisk og kunnskapsbasert inkluderende rekruttering og reell bruk av aktivitets- og redegjørelsesplikten som styringsverktøy. Offentlige myndigheter bør stille tydelige krav

til mangfold og ikke-diskriminering i offentlige anskaffelser. I tillegg bør det etableres flere lavterskeltilbud for arbeidstakere som opplever diskriminering, slik at terskelen for å varsle senkes, særlig for unge som ofte har midlertidige stillinger og svakere maktposisjon.

Diskriminering i arbeidslivet handler ikke bare om rettigheter, det handler om samfunnets samlede ressursbruk. Når unge mennesker med kompetanse og motivasjon holdes utenfor eller skyves ut i starten av yrkeslivet, svekkes både tilliten og bærekraften i arbeidsmarkedet. Skal vi motvirke utenforskap, må vi kombinere rettslige virkemidler, kunnskapsutvikling og praktisk inkluderingsarbeid, og sikre at starten på arbeidslivet faktisk er rettferdig for alle.

Tiltak for å fremme innenforskap

Antirasistisk Senter arbeider konkret for å styrke unges tilknytning til arbeid og samfunnsdeltakelse gjennom flere målrettede tiltak.

JobbX er vårt karriere- og kompetansesenter som bistår unge med minoritetsbakgrunn i overgangen til arbeid og høyere utdanning. Gjennom kurs i jobbsøking, CV- og søknadsskriving, intervjutrening og individuell veiledning styrker vi deltakernes formelle og uformelle kompetanse. Samtidig arbeider vi med arbeidsgivere for å bygge bro mellom kvalifiserte kandidater og virksomheter som ønsker økt mangfold.

X-Change kompetanseprogrammet er et holdningsskapende og dialogbasert program der unge skoles til å holde workshops om fordommer, diskriminering og gruppeprosesser. Programmet bidrar til å bygge kritisk refleksjon og demokratisk kompetanse, og gir deltakerne erfaring med formidling, ansvar og ledelse – ferdigheter som er direkte overførbare til arbeidslivet.

AgendaX, vår frivillighetssentral, skaper arenaer for deltakelse, nettverksbygging og samfunnsengasjement. Gjennom frivillig arbeid, arrangementer og møteplasser får unge erfaring, referanser og sosial kapital som ofte er avgjørende for å få innpass i arbeidsmarkedet. Samlet bidrar disse tiltakene til å styrke både individets muligheter og samfunnets evne til å inkludere.

Signert av daglig leder ved Antirasistisk Senter, Umar Ashraf.

STL – Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

STL arbeider for et livssynsåpent samfunn, hvor alle kan trygt leve ut sin tro eller livssyn som frie, likestilte og inkluderte mennesker. Arbeidslivet er derfor en viktig arena for inkluderingsarbeid og forebygging av utenforskap. Samtidig viser forskning at deler av befolkningen ikke imøtekommes på en rettferdig måte i arbeidslivet (bl.a. Larsen og

Midtbøen¹⁶, Larsen og DiStasio¹⁷, Østerud et al.¹⁸ og Quillian og Midtbøen¹⁹). Slike fortellinger kjenner vi igjen fra STLs medlemsorganisasjoner.

Larsen og Midtbøens forskningsartikkel «Det etniske hierarkiet» dokumenterer at religiøs tilhørighet fortsatt spiller en rolle i rekrutteringsprosesser. Særlig søkere med tilknytning til islam, og særlig menn, har mindre sjanse for å bli kalt inn til intervju og er dermed svakere stilt for å få jobb. Gjennom STLs nettverk hører vi også mange unge med minoritetsbakgrunn som forteller om utfordringer i møte med arbeidsmarkedet. Vi legger til grunn at diskriminering på religiøst grunnlag fortsatt utgjør et betydelig hinder for mange minoriteter, særlig livssynsminoriteter. Fra STLs ståsted er dette en alvorlig utfordring. Diskriminering basert på religiøs tilhørighet svekker tros- og livssynsfriheten. Det fører også til at søkere enten unngår eller skjuler arbeidsrelevant engasjement i tros- og livssynssamfunn. Når muligheter i arbeidslivet påvirkes av religiøs tilhørighet er det uttrykk for en strukturell problematikk som krever både politisk og juridisk oppmerksomhet. Reell tilgang til arbeidsmarkedet er essensielt for ungt innenforskap.

Fri ved religiøse høytider er et annet område hvor dagens regelverk ikke ivaretar mangfoldet godt nok. Loven²⁰ åpner i dag for inntil to ekstra dager fri i året ved andre religiøse høytidsdager enn de offentlige helligdagene, men arbeidsgiver kan kreve at disse dagene må jobbes inn igjen. Ordningen er i utgangspunktet ment for å imøtekomme mangfoldet, men i praksis har den flere utfordringer. For mange vil to dager ikke være tilstrekkelig for å kunne markere sine viktigste høytider. I tillegg fører kravet om å jobbe dagene inn igjen til at ordningen i praksis ikke er reelt likestilt med friheten til å markere kristne høytider, som gis uten tilsvarende motytelse.

STL mener derfor kunnskapsløft og strukturendringer må til for å bedre ivareta dagens mangfoldige samfunn. For eksempel er det foreslått at antallet fleksible høytidsdager økes, og at flere av våre nåværende “røde dager” blir fleksible eller utbyttbare. Det er behov for løsninger som sørger for at flere sentrale høytider kan markeres på en verdig måte uten at arbeidstakere tvinges til å prioritere mellom dem. En slik endring vil styrke tros- og livssynsfleksibiliteten og være et viktig steg mot likebehandling – som er et sentralt mål i et livssynsåpent samfunn.²¹

For STL er et inkluderende og rettferdig arbeidsliv en viktig bjelke i aktiv tilrettelegging for tros- og livssynsmangfold i praksis.

¹⁶ 2024: <https://www.scup.com/doi/full/10.18261/tfs.65.4.1>

¹⁷ 2019: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183X.2019.1622777>

¹⁸ 2023: <https://nva.sikt.no/registration/0198cc78ecba-1d8c334b-2136-4a56-b39d-68656ddefc7>

¹⁹ 2021: <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-soc-090420-035144>

²⁰ Trossamfunnsloven § 18: <https://lovdata.no/lov/2020-04-24-31/§18>

²¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-for-et-livssynsapent-samfunn-20252030/id3111211/>

Tiltak for å fremme innenforskap

STL vedtok i 2025 en ny strategi med et særskilt fokus på å styrke unges deltakelse i dialogarbeidet. Et sentralt tiltak har vært å sikre at hvert medlemssamfunn har en egen ung representant i STL, slik at unge stemmer blir integrert i beslutningsprosesser og dialogarenaer fra start. I tillegg har vi etablert flere møteplasser på tvers av landet gjennom våre lokale dialoggrupper. Det har skapt flere inkluderende arenaer hvor unge kan møtes, utveksle erfaringer og utvikle relasjoner på tvers av tros- og livssynstilhørighet. Vår dialogveileder²², utviklet for og med unge, er et viktig verktøy for å legge til rette for slike inkluderende møteplasser hvor ungdom kan være hele seg – uten å måtte tone ned eller skjule sin identitet.

Flere unge formidler at de opplever behov for å skjule sin religiøse tilhørighet i møte med storsamfunnet, og at dette i noen tilfeller fører til en tilbaketrekning inn i egne miljøer. Dette understreker behovet for åpne og trygge arenaer hvor unge møtes med respekt, nysgjerrighet og gjensidig anerkjennelse.

Gjennom vårt interessepolitiske arbeid løfter STL tros- og livssynsdimensjonen inn i samfunnsdebatten og på den offentlige agendaen. Vi arbeider for økt likebehandling og for at religioner og livssyn anerkjennes som en viktig del av menneskers identitet – personlig, men ikke nødvendigvis privat. Det gjør vi blant annet innen skole, barnevern og helse. Slik sikrer vi at mangfold forstås som en ressurs og at alle har reell tilgang til inkluderende fellesskap.

Signert av generalsekretær i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Birte Nordahl og rådgiver, Vivian Phan.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)

NFUs visjon er et samfunn som inkluderer alle. Det handler om at alle mennesker skal få bruke evnene sine og være en del av fellesskapet – ikke bli stående utenfor.

For de fleste av oss er arbeid mer enn lønn. Det gir struktur i hverdagen, tilhørighet og følelsen av å bidra. Arbeidsplassen er et viktig sosialt fellesskap, og deltakelse betyr mye for både helse, livskvalitet og selvbilde.

Likevel står over halvparten av mennesker med utviklingshemming i dag uten arbeid eller dagaktivitetstilbud. Mange vil jobbe og bidra, men får ikke muligheten. Det er et tap for den enkelte, og det er et tap for samfunnet.

Mange som står utenfor arbeidslivet har ressurser til å gjøre en jobb, så lenge arbeidsplassen er tilrettelagt. Et av de viktigste virkemidlene for dette er ordningen varig tilrettelagt arbeid (VTA).

²² Tro, tanke og tale: <https://stl.no/nyheter/13930/>

VTA gir mennesker som ikke kan få ordinær jobb, mulighet til å bidra gjennom tilpassede oppgaver, oppfølging og et inkluderende arbeidsmiljø. For mange er dette forskjellen mellom å delta og å bli stående utenfor.

I dag er det for få VTA-plasser. Mange står i årevis i kø, selv om de ønsker å jobbe. Det er vanskelig å forklare hvorfor mennesker som både vil og kan bidra, blir sittende og vente.

NFU mener fellesskapet må stille opp for at alle som vil bidra, faktisk får muligheten. Samtidig må personer som ikke har forutsetninger for arbeid, få et meningsfullt aktivitetstilbud utenfor eget hjem.

Noen trenger mer tilrettelegging enn andre. Det kan ikke være en grunn til å stenge mennesker ute fra fellesskapet.

Tiltak for å fremme innenforskap

En fellesskole for alle

Fellesskolens grunnidé er at barn skal lære og utvikle seg sammen, også barn med behov for tilrettelegging. Likevel har antallet elever i spesialskoler økt med rundt 40 prosent de siste ti årene. Opplæring utenfor ordinær skole gir ofte dårligere læringsutbytte, lavere trivsel og mer ensomhet. For mange starter utenforskapet den dagen de tas ut av klassen. Mange av disse barna kunne hatt god nytte av å være i ordinære klasser, med riktig støtte. NFU mener Norge må oppfylle sine idealer om fellesskolen, der tilrettelegging i hovedsak skjer i klasserommet.

Fritid for alle

Alle barn og unge skal ha mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. For mange med funksjonsvariasjoner er dette avhengig av assistanse og tilrettelegging. I dag er tilbudene ujevne, og mye ansvar legges på foreldre. Manglende støtte begrenser deltakelse og skaper utenforskap. NFU mener kommunene må sikre nødvendig tilrettelegging for dem som trenger det, slik at alle unge får muligheten til en aktiv fritid.

Arbeid for alle

Mange unge som står utenfor arbeidslivet, både kan og vil bidra. Flere kunne gjort en jobb med noe mer tilrettelegging, for eksempel gjennom varig tilrettelagt arbeid (VTA). I dag er det for få plasser, noe som utestenger mange. Dette er en unødvendig kø. Alle som kan bidra, må også få muligheten til å delta.

Signert av generalsekretær i NFU, Hedvig Ekberg.

Unge Funksjonshemmede

I dagens samfunn er barn og unge med funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom den gruppen som står lengst unna å oppleve tilhørighet og inkludering innen utdanning, arbeid og i fritidsaktiviteter. Å oppleve utenforskap har mange negative konsekvenser

for den enkelte, og innvirkning på deltakelse på alle samfunnsarenaer. I dette innspillet ønsker vi å rette fokus mot policydokumentets punkter på skolefeltet.

Vi opplever at problembeskrivelsen i rapporten treffer godt med dagens situasjon. Mange opplever strukturelle barrierer i møte med skolesystemet, som igjen fører til at retten til likeverdig, tilgjengelig og inkluderende opplæring ikke oppfylles. For oss er det helt grunnleggende at retten til utdanning gjelder alle, og at tilrettelegging er en plikt, ikke noe som kan velges bort. Når det kuttes i spesialpedagogikk og alternative opplæringsarenaer, brytes både rettigheter og internasjonale forpliktelser, og det rammer elever med tilretteleggingsbehov hardest.

Vi støtter tydelige tiltak som styrker kompetanse, universell utforming og tidlig innsats. At tilrettelegging som hovedregel skal skje i ordinær undervisning er viktig for inkludering, samtidig som vi anerkjenner at noen elever trenger alternative læringsarenaer. Det avgjørende er at ingen segregeres mot sin vilje eller ufrivillig tas ut av fag, aktiviteter og klassefelleskapet.

Forslaget om å lovfeste klagerett ved manglende oppfølging av IOP er også et viktig grep. Vi er opptatt av sterkere rettighetshåndheving og bedre systemer når elever opplever svikt. Det samme gjelder styrking av PPT og Statped og bedre kvalitet i sakkyndige vurderinger.

Universell utforming av skolebygg og læringsmiljø er en forutsetning for reell inkludering, og vi støtter både tydelige krav og økonomiske virkemidler for å få det på plass.

Vi mener også at et mer inkluderende pensum som løfter mangfold, funksjonsvariasjoner og diskrimineringsforståelse er helt avgjørende for å bryte ned barrierer og øke kompetanse, både blant ansatte og elever. Det samme gjelder tiltak som nærværsteam, mangfoldsrådgivere, styrking av frivillig sektor og et løft for lærekandidatordningen – dette er viktige grep for å sikre reelle utdanningsmuligheter og redusere frafall.

Samlet sett mener vi tiltakene bygger på en forståelse vi deler: behovet for universell utforming, styrkede rettigheter, økt kompetanse og en helhetlig innsats for å motvirke utenforskap.

Tiltak for å fremme innenforskap

Vi vet at det å kunne fullføre utdanning bidrar til mestring og inkludering på flere samfunnsområder. Blant annet blir det enklere å komme seg inn i arbeidslivet. Det samme kan sies om å få delta i fritidsaktiviteter på lik linje som alle andre. Unge funksjonshemmede har to prosjekter vi mener er sentrale i arbeidet med å motvirke utenforskap; Barrierefri fritid og Barrierefri utdanning.

Gjennom programmet Barrierefri fritid tilbyr Unge funksjonshemmede kompetanseheving og hjelp til å kartlegge hvor skoen trykker i egen organisasjon. Deltakerne vil bli bedre kjent med synlige og usynlige barrierer og få støtte og veiledning til å utarbeide gode tiltak som sørger for at flere kan delta og bidra.

Barrierefri utdanning har som hovedmål at alle elever skal møte et utdanningsløp uten barrierer. Prosjektet retter seg primært mot skoleeiere, da det er disse som har hovedansvar for alt arbeid med inkludering i undervisning, friminutt, elevmedvirkning og så videre. Felles for begge prosjektene er at det tas utgangspunkt i behovet for holdningsendring og å endre synet på personer med funksjonsnedsettelse fra passive samfunnsborgere til personer med rettigheter og ressurser, og som med reduserte barrierer er viktige og nødvendige bidragsyttere inn i storsamfunnet.

Signert av generalsekretær i Unge funksjonshemmede, Ingvild Østli.

Kirkens Bymisjon

Alle barn har rett til å gå på skole og et tilpasset opplæringstilbud i et inkluderende fellesskap, tilpasset egne evner og forutsetninger. Skolen er en viktig arena for sosialt og faglig fellesskap, og fullføring av utdanning gir bedre utsikter til deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Skolen er en avgjørende arena for å forebygge ungt utenforskap, og tidlig og helhetlig innsats er nødvendig for å lykkes. Derfor er det svært bekymringsfullt at mer enn 30.000 grunnskoleelever har høyt skolefravær, og står i fare for å avbryte skolegangen.

Høsten 2023 lanserte Kirkens Bymisjon rapporten Snakk om skolefravær, hvor 18 elever i grunnskolen fortalte om sine erfaringer og utfordringer med skolen. De uttrykte ønske om å gå på skolen, men opplevde at de ikke passet inn eller mestret skolehverdagen.

I arbeidet med rapporten ble det tydelig at det nødvendig for alternative skoledager og opplæringsarenaer. Det ble også tydelig at tidlig innsats må starte allerede ved skolestart, supplert av fagpersoner som blant annet miljøarbeidere og andre trygge voksne rundt eleven.

Skolen er et universelt tilbud som kan bidra til å forebygge og motvirke fattigdom. Utdanning kan bidra til sosial mobilitet og motvirke framtidig fattigdom og marginalisering. Det offentlige må sikre at flest mulig fullfører skoleløpet og får en god overgang til videre utdanning og arbeid.

Kirkens Bymisjon mener det er viktig at det raskt igangsettes et arbeid for å sikre nasjonale retningslinjer for registrering og oppfølging av systematisk skolefravær. Det er nødvendig at det settes av tilstrekkelige ressurser til flere alternative opplæringsarenaer, både i offentlig og annen regi. Det bør også tydeliggjøres hvilke muligheter elever har for alternative opplæringsarenaer utenfor skolen. Ideell sektor

kan være et viktig supplement til det offentlige tilbudet og bidra med fleksible løsninger og tett oppfølging for elever som trenger det.

Det bør også etableres flere nærmiljøteam, slik for eksempel Vahl skole i Oslo gjør, med aktivitets- og veiledningstilbud både for foreldre og barn. Vår erfaring er at økt voksentetthet og tverrfaglig samarbeid rundt eleven bidrar til trygghet, nærvær og bedre læringsutbytte.

Skolen skal være for alle, men det er den ikke i dag. Kirkens Bymisjon mener at det er behov for å utvikle alternative skoledager og mestringsarenaer. Det må gjøres skikkelige krafttak fra myndighetene, skolen, hjelpeapparatet rundt og foreldrene. Dersom vi ikke lykkes med tidlig og helhetlig innsats, risikerer vi at flere unge faller utenfor. Å bidra til tilhørighet og sosial inkludering må starte tidlig, på tvers av tjenestetilbudene barn og ungdom møter.

Tiltak for å fremme innenforskap

Gjennom arbeidstreningstiltaket Unge i jobb får ungdom i alderen 13-18 mulighet til å prøve seg i arbeidslivet i trygge rammer. Tiltaket kombinerer praktisk arbeidserfaring med tett veiledning, forutsigbarhet og støtte, og bidrar til å bygge kompetanse, struktur i hverdagen og tro på egne ressurser. Målet er overgang til arbeid, lære plass eller videre utdanning.

Den alternative mestringsarenaen Ung på dagtid er et lavterskeltilbud til ungdom som av ulike grunner står i fare for å falle utenfor skole. Tiltaket tilbyr en trygg mestringsarena utenfor skolen, med tett individuelt tilpasset oppfølging, praktisk arbeidsoppgaver og et viktig sosialt fellesskap. Tiltaket gir rom for å oppleve mestring i et trygt miljø og kan være et viktig steg for å komme seg tilbake til skolen.

I tillegg driver Kirkens Bymisjon ulike møteplasser for unge. Disse gir trygge sosiale fellesskap, positive voksenrelasjoner og mulighet til å bygge nettverk. Slike arenaer forebygger ensomhet og utenforskap og kan være avgjørende for å styrke unges opplevelse av tilhørighet.

Gjennom disse tiltakene bidrar Kirkens Bymisjon til å fremme ungt innenforskap og skape nye muligheter for deltakelse.

Signert av direktør for programavdelingen i Kirkens Bymisjon, Janne Olise Raanes.

Mental Helse Ungdom

Mental helse Ungdom ser at vi har en stor utfordring med utenforskap blant ungdom, særlig de med minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse eller de som identifiserer som skeive. Fritidsklubber spiller en veldig viktig rolle i å motvirke dette utenforskapet. Slike tilbud gir sosial støtte og bidrar til inkludering, noe som er avgjørende for ungdoms trivsel og psykiske helse. Alle har rett til en meningsfull fritid uavhengig av økonomisk

situasjon. Det er viktig at ungdom kan møte jevnaldrende i et miljø som fremmer god psykisk helse. Det er godt dokumentert at gode sosiale arenaer minimerer risikoen for utviklingen av psykiske helseproblemer, rusproblemer og kriminell atferd. Det er viktig at det finnes tilbud som er gratis og tilgjengelig for alle.

Det er skuffende at fritidsklubber er under press fra kommunale nedskjæringer. At mange av dem risikerer å bli lagt ned, er et klart signal om at det kreves handling nå. Vi må sørge for at fritidsklubbene får stabil og langsiktig finansiering, slik at alle kommuner kan tilby slike tilbud.

Å gi ungdom reell innflytelse over aktivitetene i klubbene er veldig viktig. Det handler om å lytte til dem og skape et miljø som virkelig gjenspeiler deres ønsker og behov. Det er også avgjørende at fritidsklubber tilrettelegger for unge med funksjonsnedsettelse, så ingen blir stående utenfor fordi aktivitetene ikke fungerer for dem.

Oppsøkende ungdomsarbeid: Øke finansieringen til oppsøkende ungdomsarbeid for å nå ut til sårbare unge.

Mental Helse Ungdom vil understreke viktigheten av at det også opprettes ungdomskontakter eller utekontakter som jobber oppsøkende på de arenaene der ungdom ferdes. Det er tilsvarende viktig at det finnes gode fritidsklubber med dyktige ungdomsarbeidere som kan bidra til et trygt og konstruktivt miljø. Dette er viktig for å fange opp ungdom som faller utenfor skolegang og ikke finner seg til rette.

Tilgang til anlegg: Sikre at alle barn og unge har tilgang til idrettsanlegg og andre fritidsfasiliteter i sitt nærområde, uavhengig av familiens økonomi.

En annen viktig faktor er at kommunene må ha en lovpålagt plikt til å tilby aktivitetstilbud for de som ikke kan jobbe. Dette gir struktur i hverdagen og kan bidra til bedre mental helse og livskvalitet. Kommunene bør også informere innbyggerne om hvilke fritidstilbud som finnes, og ha en helhetlig politikk for fritid som inkluderer alle. Vi må også se på hvordan vi kan tilrettelegge ferietilbud for ungdom som trenger hjelp. Ferier og reiser gir flotte opplevelser og mulighet for sosialt samvær. Når vi gir unge, uansett situasjon, sjansen til å delta i fritidsaktiviteter, bygger vi et sterkere og mer inkluderende samfunn. Mental helse Ungdom støtter disse tiltakene helhjertet og ser frem til å samarbeide for å sikre en bedre hverdag for alle unge.

Tiltak for å fremme innenforskap

- Gratis fritidsaktiviteter: Sikre at alle kommuner har et bredt tilbud av gratis fritidsaktiviteter for barn og unge.
- Oppsøkende ungdomsarbeid: Øke finansieringen til oppsøkende ungdomsarbeid for å nå ut til sårbare unge.
- Tilgang til anlegg: Sikre at alle barn og unge har tilgang til idrettsanlegg og andre fritidsfasiliteter i sitt nærområde, uavhengig av familiens økonomi.

Signert av landsleder i Mental Helse Ungdom, Martine Antonsen.

Press - Redd Barna Ungdom

Tilgang til organiserte fritidsaktiviteter, men også tilgang til fristeder som fritidsklubber, er helt essensielle for ungdom som har større risiko for å havne i utenforskap. Slik som LDO beskriver er det dog ingen nasjonal politikk som sikrer dette tilbudet, til tross for at interesseorganisasjoner og barnerettighetsorganisasjoner har jobbet i en årrekke med lovfesting av retten til fritidsklubb.

I 2021 publiserte Redd Barna rapporten «Et bra sted å være: slik barn og unge ser det». Hver gang dette med fritidsklubber diskuteres på nasjonalt plan, og da forslaget om å lovfeste retten til fritidsklubb falt i Stortinget sist, opplever vi i Press at politikerne ikke skjønner hvor mye disse stedene betyr for norske barn. Det er åpenbart at de ikke har lest rapporten til Redd Barna, for hadde de gjort det hadde de forstått viktigheten av disse tilbudene i lokalsamfunnene, spesielt i de mange små tettstedene og bygdene. Det er dessverre her disse tilbudene ryker først.

Norge har en stor kultur for organisert idrett, og det er ekstremt bra. At barn driver med fotball, håndball, ski og annen organisert toppidrett er ekstremt bra for et barns utvikling. Vi vet dog at slike aktiviteter er dyre. Du skal ha leggskin, fotballske, keeperhansker, medlemsavgiften til klubben skal betales for både deg og søsknene dine, du vil gjerne være med på cup og kamper, og kanskje du vil være med på Tines fotballskole på sommeren²³.

Det er mange kroner for barnefamilier i inflasjonstid. Desto viktigere er det at barna har andre alternativer utenom toppidrett. Barn har etter artikkel 31 i barnekonvensjonen og dermed også av grunnloven §104, rett til lek og fritid. Press mener at myndighetene ikke gjør alt i sin makt for å sørge for at denne rettigheten, på lik linje med alle rettighetene i barnekonvensjonen oppfylle, bryter vi barnekonvensjonen og svikter de barna som trenger oss mest. Nettopp de barna som faller utenfor, som ikke har noen andre steder å gå.

Tiltak for å fremme innenforskap

1. Demokratisk deltagelse

Det viktigste tiltaket Press har som bidrar til ungt innenforskap er muligheten vi skaper til å kunne delta demokratisk i sivilsamfunnet. Press har 12 lokallag spredt over hele landet, hvor engasjerte ungdommer mellom 13-25 år har organisert seg i grupper som arbeider med barns rettigheter i deres lokalsamfunn. Lokallagene til Press er aktivister, men de er også aktive samfunnsdebattanter og verdiskapere i sine lokalmiljøer.

²³ Et bra sted være: slik barn og unge ser det, Redd Barna, 2021.

https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/RB_fritididsklubb_rapp_0322_WEB.pdf

Gjennom møter med politikere, demonstrasjoner, perle- og pizzakvelder, og klistremeaksjoner, bidrar Press til at ungdom i deres lokalmiljø har en reell stemme inn i drift av tilbudene og sakene som angår dem, der de bor.

2. Gratisprinsippet

I Press mener vi at alle skal ha lik mulighet til å delta på alle våre arrangementer. Derfor er sommerleir, alle seminarer og andre nasjonale aktiviteter fullstendig gratis. Press dekker reise, opphold og bistår med utstyr, så lenge du er et betalende medlem. (Det koster 50kr i året å være medlem hos oss. Hadde vi fått lov til å ha det gratis hadde vi hatt det!).

Signert av leder av Press - Redd Barna Ungdom, Marius Sjølyst.

Røde Kors Ungdom

Røde Kors Ungdom ser et tydelig og økende behov for trygge, åpne fritidsarenaer for barn og unge. Når kommunale tilbud reduseres eller legges ned, merker vi raskt økt pågang av ungdom som mangler et sted å være etter skoletid.

Åpne møteplasser er forebygging i praksis. De gir ungdom et sted å høre til uten prestasjonspress, uten krav om betaling og uten forventning om å passe inn i bestemte miljøer. For mange er dette forskjellen mellom fellesskap og isolasjon.

Økonomi er en reell barriere for deltakelse i idrett og organiserte fritidsaktiviteter. Kontingenter, utstyr og egenandeler stenger barn og unge ute. Derfor er gratis lavterskeltilbud avgjørende. Når slike tilbud forsvinner, rammer det først og hardest dem som allerede har minst.

Vi er bekymret for at fritidstilbud ofte blir nedprioritert i pressede kommunebudsjetter. Forebygging er vanskelig å måle på kort sikt, men konsekvensene av å la være er tydelige: økt utenforskap, større risiko for rus og kriminalitet, og mer belastning på andre kommunale tjenester over tid.

Samtidig er vi realistiske: Å drive gratis fritidstilbud er kostbart. Lokaler, mat og aktivitet koster penger. Frivilligheten bidrar med engasjement og arbeidsinnsats, men kan ikke alene bære det økonomiske ansvaret for å sikre åpne møteplasser for alle.

Derfor mener vi at kommunene må:

- Skjerme og prioritere gratis fritidstilbud i budsjettene
- Sikre forutsigbar støtte til frivillige aktører som driver åpne møteplasser
- Samarbeide tettere med sivilsamfunnet for å nå unge som ellers faller utenfor

Å investere i unges fritid er en bevisst prioritering. Det er krevende, men langt billigere enn å reparere konsekvensene på sikt.

Signert av leder av Røde kors Ungdom, Azra Numanovic.

Skeiv Ungdom

Alle barn har rett fritid og rett til lik tilgang på fritidsaktiviteter, heter det i artikkel 31 av barnekonvensjonen. Vi ser ikke at dette blir opprettholdt personer med minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse eller skeive. Det er en ekstra stor barriere for oss å delta der det er usikkerhet i hvordan vi vil bli møtt. Minoritetsstress er en barriere som må som må jobbes aktivt for å bedres sammen med oss, og som unge i samfunnet er det ofte lett å snakke om oss og ikke med oss, derfor trenger vi reell påvirkning i aktiviteter som lages for oss.

Vi må ha gode fritidstilbud lokalt der vi bor uten å måtte reise for langt, det er tydelig vist i policynotatet at vi deltar på aktiviteter når vi har tilbud om det, og med god tilrettelegging av tilbudet vil enda flere ha mulighet.

De av oss som er skeive og spesielt transpersoner står ekstra sårbart i de temaene policynotatet legger frem, vi kommer gjerne verst ut i undersøkelser som går på levekår, inntekt og livskvalitet og er ofte en målskive for regressiv mangfold- og inkluderingspolitikk på alle nivåer. Det er derfor viktig at vi lyttes til av de som er for en mer inkluderende verden, og det er det som er blitt gjort i dette dokumentet, men det må tas til etterretning.

Signert av leder av Skeiv Ungdom, Rebecca Zahl.